

ชีวิตครอบครัวในแหล่งเสื่อมโทรม:

ศึกษาเฉพาะครอบครัวที่ได้รับการสงเคราะห์ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย

นางชลาทิพย์ ปุณณะบุตร

004140

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของสารศึกษาคำหลักสูตรปริชญาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2524

FAMILY LIFE IN A SLUM :

A STUDY OF WELFARE RECIPIENT ^{FAMILIAL} FAMILIES IN KLONG TOEY COMMUNITY

Mrs. Chalatif Poonnabutr

A Thesis Submitted in Partial Fullfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Sociology

Department of Sociology and Anthropology

Graduate School

Chulalongkorn University

1981

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ชีวศัลยกรรมกระดูกในแหล่งเสื่อมโทรม : ศึกษาเฉพาะครอบครัว
ที่ได้รับการสงเคราะห์ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย

โดย

นางชลลทิพย์ ปุณณะบุตร

ภาควิชา

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา

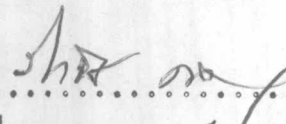
ศาสตราจารย์ ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง

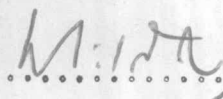
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประคิษฐ์ บุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิฑูรย์ คงคากุล)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง)

.....กรรมการ
(นางฉวี วัฒนวิทย์กิจ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ชีวิตครอบครัวในแหล่งเสื่อมโทรม: ศึกษาเฉพาะครอบครัว
ที่ได้รับการสงเคราะห์ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย

ชื่อนิสิต

นางชลาลัย ปุณณะบุตร

อาจารย์ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ประเสริฐ แยมกลีนฟูง

ภาควิชา

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

ปีการศึกษา

2523

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์จะศึกษาแบบชีวิตครอบครัวของครอบครัวที่ได้รับการ
สงเคราะห์ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย โดยต้องการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างและ
ภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์
ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเครือญาติ และการอบรมเลี้ยงดูบุตร นอกจากนี้ยังได้
ศึกษาถึงปัญหาที่ครอบครัวที่ได้รับการสงเคราะห์ประสบในการปรับตัวให้เข้ากับชีวิต
ในสังคมเมืองอีกด้วย

ข้อมูลที่น่าสนใจในการศึกษานี้ ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย
วิธีการสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัว และภรรยา จำนวน 50 ครอบครัว โดยมีแบบ
สอบถามเป็นแนวในการสัมภาษณ์

ผลจากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครอบครัวและภรรยาส่วนใหญ่เป็นผู้อพยพ
มาจากชนบท มีการศึกษาต่ำและไม่มีความรู้ในอาชีพเฉพาะอย่าง จึงต้องทำงานเป็น
กรรมกรใช้แรงงาน ซึ่งมีรายได้ต่ำทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตใน
สังคมเมืองมาก เนื่องจากภาวะค่าครองชีพที่สูงมากในกรุงเทพมหานคร ต้องประสบ
กับความทุกข์ยากซึ่งไม่มีใครช่วยเหลือได้ แม้บางครั้งจะได้รับความช่วยเหลือจากญาติ
แต่ก็ไม่บ่อยนักเนื่องจากญาติก็อยู่ในสภาพยากจนเช่นเดียวกัน นอกจากปัญหาความ

ยากจนทางเศรษฐกิจแล้วในครอบครัวที่ได้รับการสงเคราะห์ยังมีปัญหาเรื่องพ่อแม่มักไม่ค่อยมีเวลาเอาใจใส่ดูแลลูกเพราะต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และปัญหาการมีรายได้ไม่พอใช้จ่าย ซึ่งนำมาสู่ความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทในครอบครัว

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า 3 ใน 5 ของหัวหน้าครอบครัวทั้งหมดเป็นผู้ชาย และ 2 ใน 5 เป็นผู้หญิง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้หญิง ในครอบครัวยากจนมีรายได้ต่ำต้องรับผิดชอบมากแบบครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว และจำนวนสมาชิกครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 6

หัวหน้าครอบครัวชายซึ่งส่วนใหญ่เป็นกรรมกรไร้ฝีมือโดยทั่วไปไม่มีความพอใจในงาน เนื่องจากงานที่ทำต้องใช้แรงกายมากและมีรายได้ต่ำ ส่วนหัวหน้าครอบครัวหญิงซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายหาบเร่จะมีความพอใจในงาน จำนวนคนทำงานโดยเฉลี่ยต่อครอบครัว เท่ากับ 2 และรายได้ทั้งหมดของครอบครัวโดยเฉลี่ย เท่ากับ 1,362 บาทต่อเดือน วิธีแก้ปัญหารายได้ไม่พอใช้จ่ายได้แก่การกู้ยืมเงินจากเพื่อนบ้านญาติพี่น้อง หรือนายจ้าง ประมาณครึ่งหนึ่งของครอบครัวทั้งหมดมีหนี้สิน

ความสัมพันธ์ในครอบครัวมักมีความขัดแย้งและทะเลาะวิวาทกันระหว่างสามีและภรรยาเสมอ เนื่องมาจากรายได้ไม่พอใช้จ่าย ความไม่รับผิดชอบและการเมาสุราของหัวหน้าครอบครัวตามลำดับ แม้ว่าภรรยาส่วนใหญ่จะออกไปทำงานนอกบ้าน แต่ภร่ายังคงรับผิดชอบในการเลี้ยงดูลูกและการทำงานบ้านอยู่ด้วย และการทำงานนอกบ้านของภร่ายังมีผลทำให้ภร่ายมีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวมากขึ้น

ความสัมพันธ์กับญาติพี่น้อง มากกว่าครึ่งของครอบครัวทั้งหมดมีญาติอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย การช่วยเหลือและการเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกันระหว่างครอบครัวที่ได้รับการสงเคราะห์กับญาติพี่น้องพบว่าการติดต่อช่วยเหลือกันมากกับญาติฝ่ายภรรยาที่อยู่ในกรุงเทพมหานครมากกว่าญาติที่ต่างจังหวัด รูปแบบการช่วยเหลือกันได้แก่การให้ที่พักอาศัยชั่วคราวและการช่วยเหลือเลี้ยงดู การช่วยเหลือในเรื่องเงินมีน้อยมากเนื่องจากญาติพี่น้องก็มีฐานะยากจนเช่นเดียวกัน

ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูลูก ครอบครัวส่วนใหญ่มีลูกไปโรงเรียนอยู่ใน
ชั้นประถมศึกษา ผู้ช่วยเลี้ยงดูกรณีแม่ทำงานนอกบ้านได้แก่ ย่า ยาย จ้างเพื่อนบ้าน
เลี้ยง และลูกที่โตกว่าเลี้ยง พ่อแม่มักจะไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนลูกเนื่องจากความ
จำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน พ่อแม่ส่วนใหญ่ต้องการให้ลูกเป็นคนดีมีงานทำ
เมื่อโตขึ้นและต้องการให้ลูกมีการศึกษาด้านวิชาชีพ แต่มีความสามารถส่งเสียลูกให้
เรียนได้แค่ชั้นประถมศึกษาเท่านั้น เนื่องจากมีฐานะยากจนมาก

Thesis Title   Family Life in a Slum: A Study of Welfare
                             Recipient Families in Klong Toey Community

Name   Mrs. Chalatif Poonnabutr

Thesis Advisor   Professor Prasert Yamklinfung

Department   Sociology and Anthropology

Academic Year   1980

ABSTRACT

The purpose of this research is to study family life of welfare recipient families in Klong Toey Slum Community. The topics studied include family structure, social and economic backgrounds, economic status, family relationships, relationships with relatives and child rearing methods. This research also examines problems and difficulties of welfare recipient families in making adjustment to city life.

The data in this study were collected by interviewing 50 heads of household and 50 wives by using questionnaires as guides.

The findings show that the majority of heads of welfare recipient families are rural migrants. Due to the lack of education and technical skills, they are **forced to work as** labourers at manual jobs and receive very low incomes which cause them and their families to experience great difficulties

7

in making adjustment to city life in view of the high cost of living conditions in Bangkok. They are in great troubles and find it difficult to get help from other people. Sometimes they receive help from relatives, though not very often because the latter are also in the same situation. Apart from this problem of economic poverty, in these families parents often do not have much time to look after their children due to the necessity to work outside home and the problem of insufficient income which leads to conflicts and quarrels within the families.

The study finds that three fifth of heads of household are men and two fifth are women indicating that women in low income families take much responsibilities. Type of the families are nuclear families and the average number of the family members are 6.

The male heads of household who are mostly unskilled manual workers are generally dissatisfied with their jobs due to too much physical demand and low income. On the other hand female heads of household who are mostly hawkers or vendors are usually satisfied with their jobs. The average number of working members in the families are 2 and the average total income of the families are 1,362 baht per month. Methods of solving problem of insufficient income include borrowing money from their neighbours, relatives or employers. Half of the families are approximately in debt.

01

In family relationships conflicts and quarrels between husbands and wives always occur because of insufficient incomes, irresponsibility and drunkenness of husbands respectively. Most of wives work outside homes but still take the responsibilities for rearing children and doing housework. The employment of wives outside homes functions to increase their decision making power in the families.

In relationships with relatives more than half of the families have relatives in Klong Toey Community. Mutual help and mutual visits of the families are found mostly with wives' relatives in Bangkok than in the country. Types of mutual help include temporary housing accommodation, and babies care. Money lending is rarely found because relatives' economic status are quite the same i.e. poor.

Regarding child rearing methods most families have school going children in elementary classes. Persons helping in baby care in case of employed wives are grandmothers, hired neighbours and older children. Parents in welfare recipient families often do not have much time to discipline their children due to the necessity to work outside homes. Most parents desire their children to be good people and have occupations when they grow up. They want their children to have vocational education but they can afford only elementary education for their children because of their very low income.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้โดยคำแนะนำและได้รับความช่วยเหลือจากท่าน
อาจารย์ ผู้บังคับบัญชา เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ซึ่งข้าพเจ้าขอกล่าวนามไว้เพื่อเป็นเกียรติ
ณ ที่นี้ คือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิหวัศ คงคากุล หัวหน้าแผนกสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา ผู้เป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ท่านได้กรุณาให้คำปรึกษาและ
แนะนำแก่ข้าพเจ้าในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยดีตลอดมา

ศาสตราจารย์ประเสริฐ แยมกตินพุง อาจารย์ที่ปรึกษา ท่านได้กรุณาให้
คำปรึกษาและแนะนำแก่ข้าพเจ้ามาตั้งแต่ต้น ในการกำหนดปัญหาและหัวข้อวิทยานิพนธ์
ตลอดทั้งท่านยังได้กรุณาให้ความเอาใจใส่ในการวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอตาราง และ
แก้ไขส่วนต่าง ๆ ที่ใช้ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างใกล้ชิด ด้วยความกรุณาของ
ท่านวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงสำเร็จลงด้วยดี

คุณฉวี วิชนวิทย์กิจ หัวหน้างานพินิจและวิเคราะห์ กองส่งเคราะห์เด็ก
และบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์ ผู้เป็นผู้บังคับบัญชาของข้าพเจ้า ได้กรุณาให้
คำแนะนำในการศึกษาค้นคว้า และสนับสนุน ให้ข้าพเจ้าเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ทั้งที่ทำงานและที่บ้าน ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือในการ
สัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเฉพาะคุณพรพรรณ สุรนันท์ ซึ่งได้ช่วยเหลือ
ข้าพเจ้าเป็นอย่างมาก ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

คุณพ่อคุณแม่ พี่น้อง และสามีของข้าพเจ้า ที่ได้ให้กำลังใจและสนับสนุนใน
การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างเต็มที่

ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้กราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ผู้บังคับบัญชา คุณพ่อคุณแม่
และสามี ของข้าพเจ้า ตลอดจนเพื่อน ๆ และน้อง ๆ ทุกคน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ
สนับสนุน และเป็นกำลังใจให้แก่ข้าพเจ้า จนทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
กิตติกรรมประกาศ	ญ
รายการตารางประกอบ	ฎ
	
บทที่	
1 บทนำ	1
2 ระเบียบวิธีวิจัย	26
3 โครงสร้างและภูมิหลังทางสังคมของครอบครัว	38
4 สภาพความเป็นอยู่ อาชีพ รายได้ รายจ่าย ภาวะหนี้สิน	60
5 ความสัมพันธ์ในครอบครัว และภัยเครือข่าย	89
6 การอบรมเลี้ยงดูบุตร	120
7 สรุปลักษณะข้อเสนอแนะ	141
บรรณานุกรม	153
ภาคผนวก	156
ประวัติ	185

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
1	ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา	39
2	ศาสนา	40
3	ภาษาที่ใช้ในบ้าน	40
4	ถิ่นกำเนิดของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา	41
5	สาเหตุที่อพยพมาอยู่กรุงเทพมหานครของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา	42
6	สาเหตุที่อพยพมาอยู่กรุงเทพมหานครของหัวหน้าครอบครัวชาย และหัวหน้าครอบครัวหญิง	43
7	อาชีพของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา	44
8	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร	45
9	สถานที่อยู่อาศัยแห่งแรกของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา เมื่ออพยพ เข้ากรุงเทพมหานคร	46
10	สาเหตุที่เข้ามาอยู่ในสลัมคลองเตย	48
11	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในสลัมคลองเตย	49
12	สถานภาพสมรสของหัวหน้าครอบครัว	51
13	อายุของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา	52
14	อายุแรกสมรสของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา	53
15	จำนวนครั้งการสมรสของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา	54
16	แบบของครอบครัว	55
17	ขนาดครอบครัว	56
18	จำนวนบุตร	57
19	จำนวนบุตรที่ยังอาศัยอยู่กับครอบครัว	58
20	จำนวนบุตรที่อายุต่ำกว่า 25 ปี ที่ยังอาศัยอยู่กับครอบครัว โดยไม่นับ บุตรที่ทำงานหรือแต่งงานแล้ว	59

ตารางที่

หน้า

21	อาชีพของหัวหน้าครอบครัว	62
22	สถานที่ทำงานของหัวหน้าครอบครัว	63
23	รายได้ต่อวันของหัวหน้าครอบครัว	64
24	รายได้พิเศษของครอบครัว	66
25	ความถี่การได้รับเงินช่วยเหลือจากบุตรที่โตและทำงานแล้ว ทั้งที่อาศัยอยู่ควยและอาศัยอยู่ที่อื่น	67
26	จำนวนคนทำงานในครอบครัวอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป	68
27	หัวหน้าครอบครัว : จำนวนชั่วโมงทำงานใน 1 วัน	69
28	ความพอใจและไม่พอใจของหัวหน้าครอบครัวต่องานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน	71
29	ความคิดที่จะเปลี่ยนงานและไม่เปลี่ยนงานของหัวหน้าครอบครัว	73
30	สถานภาพการทำงานของภรรยา	76
31	ประเภทอาชีพของภรรยา	76
32	รายได้ต่อวันของภรรยา	77
33	รายได้ทั้งหมดของครอบครัวต่อเดือน	78
34	รายจ่ายของครอบครัวในหนึ่งเดือน	79
35	รายจ่ายเป็นค่ากับข้าว	80
36	ความพอเพียงของค่าใช้จ่ายในครอบครัว	82
37	วิธีการที่ใช้เมื่อมีเงินไม่พอกับรายจ่ายในครอบครัว	83
38	สาเหตุที่ทำให้ต้องเป็นหนี้	84
39	จำนวนเงินที่เป็นหนี้	85
40	อัตราดอกเบี้ย	86
41	ความถี่ของการพาบุตรออกไปพักผ่อนนอกบ้าน	90
42	การกิมสุราของหัวหน้าครอบครัวที่เป็นชาย (เปอร์เซ็นต์)	91

ตารางที่ ๑

หน้า

43	การคุ้มครองของสามีภรรยาเป็นหัวหน้าครอบครัว (เปอร์เซ็นต์)	92
44	การทะเลาะวิวาทระหว่างสามีกับภรรยาในครอบครัว	93
45	สาเหตุการทะเลาะวิวาทกันระหว่างสามีกับภรรยา	94
46	การทุบตีและไม่ทุบตีกันในการทะเลาะวิวาทระหว่างสามีกับภรรยา (เปอร์เซ็นต์)	95
47	การมีภรยาน้อยของสามี	95
48	ผู้เลี้ยงลูกอายุแรกเกิดถึง 1 ขวบ	100
49	ผู้ดูแลลูกที่ยังไม่เข้าโรงเรียน	101
50	อำนาจการตัดสินใจในครอบครัวเกี่ยวกับการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน และดูแลการเรียนของบุตร	103
51	อำนาจการตัดสินใจเรื่องการใช้จ่ายเงินในครอบครัว	105
52	ที่อยู่อาศัยของญาติ	108
53	การติดต่อกับญาติของครอบครัวที่มีญาติทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด (เปอร์เซ็นต์)	110
54	การติดต่อกับญาติที่อยู่ในสลัมคลองเตยด้วยกัน (เฉพาะครอบครัวที่มีญาติทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด)	111
55	การช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างครอบครัวที่ได้รับสงเคราะห์กับญาติที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด (เปอร์เซ็นต์)	115
56	การช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างครอบครัวที่ได้รับการสงเคราะห์กับญาติในสลัมคลองเตย	116
57	เปรียบเทียบความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างญาติฝ่ายสามีกับญาติฝ่ายภรรยา	117
58	ความคาดหวังเรื่องการได้รับการช่วยเหลือจากญาติ เมื่อเดือดร้อน	118
59	เปรียบเทียบสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวผู้ได้รับการสงเคราะห์กับญาติ	119

ตารางที่ ๒

หน้า

60	ภาวะการเจ็บป่วยและไม่เจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว (เปอร์เซ็นต์)	123
61	วิธีรักษาพยาบาลเมื่อบุตรหรือสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วย	124
62	จำนวนครอบครัวไปหาแพทย์เมื่อเจ็บป่วยจำแนกตามสถานที่ ไปรับการรักษา	124
63	ผู้อบรมสั่งสอนบุตรมากที่สุด	126
64	ความใกล้ชิดของบิดาที่มีต่อบุตร	127
65	ทัศนคติในการเลี้ยงดูบุตร	128
66	วิธีปฏิบัติต่อบุตรเมื่อบุตรทำความดี	129
67	วิธีปฏิบัติต่อบุตรเมื่อบุตรทำความผิด	130
68	จำนวนครอบครัวที่มีบุตรไปโรงเรียน	134
69	จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของครอบครัวที่มีบุตรไปโรงเรียน และ จำนวนบุตรที่ไปโรงเรียนจำแนกตามระดับการศึกษา	135
70	ความคาดหวังของบิดามารดาที่มีต่อการศึกษาของบุตร	137
71	ผู้ดูแลเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรในครอบครัว	138
72	ปัญหาการเรียนของบุตร	139